

10 Soruda

MİMAR
Erkut ŞAHİNBAŞ

Ben iş hayatını, tabii bunun içine mimarlık da giriyor, bir boks ringine benzetiyorum. Boksör ringe çıkar, dayak yer ve iner. Ama indiği zaman çok şey öğrenmiş olur. Hayat da budur bence. Maça çıkarsınız, galip geleceğinizi zannederken nakavt olur inersiniz ama indiğinizde çok şey öğrenmiş olursunuz. Mimarlık da böyle. Birden mimar olunmuyor. Çok görmeniz ve çok yaşamanız gerekiyor. Tecrübe çok önemli. Ben mesela ancak 60 yaşımdan sonra mimar olduğumu hissettim. Tabii boksör bunu daha çabuk anlıyor ve gardını daha çabuk alıyor! Ama mimarlık öyle değil çünkü çok girdi var... Sanat yönü, kültür tarafı var...

Binaların da bir duygu yükü var. Bir binaya girdikten sonra o binayı sevmek, “burası güzelmiş” demek o binayı benimsediğinizi gösterir. Bu elle tutulabilen bir değer değil, metafizik bir değer. O duyguyu tarif etmek zor. Belki bir tür mutluluk...

1- Sayın Erkut Şahinbaş, uzun yıllara dayanan, başarılı bir mimarlık kariyeriniz var. Mesleğe başladığınız günden bu yana hem ulusal hem de uluslararası ölçekte büyük çaplı mimari değişimler oldu. Bu süre zarfında mimari yaklaşımınızda, görüşlerinizde ne gibi değişimler oldu? Bugün gelmiş olduğunuz noktayı nasıl özetlersiniz?

Bana mesleğimde en büyük katkıyı yurt dışında yaptığım stajlar sağladı. ODTÜ’deyken yazları yurt dışına gidip staj yapardık, öyle bir özelliği vardı okulun. İkinci, üçüncü sınıfta kendimi Finlandiya’da buldum. Mimariyi gördüm ve göreyerek öğrendim. Bunun çok büyük katkısı oldu. O zaman Finlandiya’daki meşhur Alvar Aalto’nun binalarını gezdim ve çok etkilendim. Benim gibi henüz 20 yaşındaki bir mimarın Alvar Aalto’nun binalarına girip çıkması müthiş bir duyguydu. Aalto’yu gördüm, sonra Corbusier’yi gördüm Fransa’da. İkisini karşılaştırma fırsatı buldum. O sırada Türkiye’deki binalar da devletin yaptığı okullar ve benzeri binalarla sınırlıydı. Bizim kuşağımız her on senede bir, 70’leri, 80’leri, 90’ları, 2000’leri ve 2010’ları yaşayarak değişime tanıklık etti. Mimarlık o dönemlerden bugüne çok yol aldı tabii. Fakat beraberinde hayat da yol aldı. Dolayısıyla mimarlık nasıl ki hayatın bir parçasıysa, hayat da mimarlığın bir parçası ve ikisi beraber değişiyor, gelişiyor. Nihayetinde bu meslek insanların mutluluğuydu biz de onun için varız. Ve mimarlar olarak topluma örnek olmamız gerekiyor, onlara iyiyi göstermek bizim görevimiz. Ama ne kadar kabul görüyoruz onu bilemiyorum.

Ben iş hayatını, tabii bunun içine mimarlık da giriyor, bir boks ringine benzetiyorum. Boksör ringe çıkar, dayak yer ve iner. Ama indiği zaman çok şey öğrenmiş olur. Hayat da budur bence. Maça çıkarsınız, galip geleceğinizi zannederken nakavt olur inersiniz ama indiğinizde çok şey öğrenmiş olursunuz. Mimarlık da böyle. Birden mimar olunmuyor. Çok görmeniz ve çok yaşamanız gerekiyor. Tecrübe çok önemli. Ben mesela ancak 60 yaşımdan sonra mimar olduğumu hissettim. Tabii boksör bunu daha çabuk anlıyor ve gardını daha

çabuk alıyor! Ama mimarlık öyle değil çünkü çok girdi var... Sanat yönü, kültür tarafı var...

Edindiğim tecrübeler bana yapının dört duvar ve bir çatıdan oluşmadığını gösterdi. Binaların da bir duygu yükü var. Bir binaya girdikten sonra o binayı sevmek, “burası güzelmiş” demek o binayı benimsediğinizi gösterir. Bu elle tutulabilen bir değer değil, metafizik bir değer. O duyguyu tarif etmek zor. Belki bir tür mutluluk... Şöyle bir örnek vereyim: Aborijin yerlileri sevdiğini insana allahaismarladık derken “her şey yeterli olsun” dermiş. Hayatta her şeyin yeterli olabilmesi çok önemli. Mimarlıkta da böyle. O duygunun, hissin bir yapının içinde yeterli olması, abartılı olmaması çok önemli. Başarılı mimariye sahip bir dini yapıya girdiğiniz zaman uhrevi bir hava vardır. Mesela doğal ışık çok duygu yüklü bir şey. Işık olmazsa hayat da olmuyor. Mimarın içinde ışık en önemli faktörlerden biri. Mimar zaten ışığı doğru kullanan kişidir. Doğal ışık da metafizik bir değer. Buna benzer bir metafizik değer Uzak Doğu’da Budist tapınaklarında tütsüyle yaratılıyor mesela. Binanın içine giriyorsunuz bir koku var ve o koku mimarın bir parçası oluyor. Bunu tabii ancak bu yaşta hissedebiliyorum ben. Ama bu metafizik değer, iyi yapılmış ve insanların içinde kendilerini iyi hissettikleri yerlerde hep var. O olmazsa zaten olmuyor. Selimiye Camii, Ayasofya, Yerebatan Sarnıcı, Roma’daki Pantheon hep etkilemiştir beni. Işığın kullanımı, malzemenin kullanımı, değeri... Bunlar hep mimariye metafizik değer katıyor.

Çok iyi genç mimarlar geliyor. Bence çok başarılı mimarlar var. Bizim zamanımızda önümüzde bu kadar çok mimar yoktu. Bunun sebepleri var tabii. Gençler geziyor, görüyor, seyahat ediyor, internette herkes birbirinin ne yaptığını görüyor, birbirinden haberdar. Hayat değişti. Hayat değişince mimarlık da değişiyor. Açık değişiyor, ona bakış değişiyor. Bunların hepsi iç içe.

2- Önümüzdeki dönem için mimari üzerindeki en önemli etkenin ne olacağını düşünüyorsunuz?

Önümüzdeki dönem için mimari üzerindeki en önemli etkenin her zaman olduğu gibi kültür olacağını düşünüyorum. Türkiye'nin kültür düzeyi belli bir seviyeye gelmedikçe sanat, mimari hep kör topal, koltuk değneğiyle ilerler. Genel kültürün artması çok büyük bir etken. Tabii genel kültürün yükselmesi zor ama yapı sahiplerinin kültür seviyesi yükseldikçe, mimarlara olan saygı arttıkça mimarlık mesleği daha da yükselecektir diye düşünüyorum. Bunu zorlayan, arkamızdan gelen çok iyi bir kuşak var. Doğrusu ben onlara güveniyorum ve onların bu mesleği daha da yücelteceklerine eminim. O çaba içindeler.

3- Başarılı mimari projelerin olmazsa olmazları nelerdir sizce?

Bence başarılı bir proje için takım çalışması gerekiyor. Mimar, mal sahibi, müteahhit beraberliğinin takım çalışmasında çok önemli bir rolü var. Bunların aynı frekans düzeyinde olmaları gerekiyor. Çünkü bunlardan biri olmazsa olmuyor. En önemlisi de mimarın projenin başından sonuna kadar, uygulaması dahil, işin başında olması gerektiğine inanıyorum. Mimar yaptığı projeden koptuğu zaman başka yorumlar gelmeye başlıyor ve proje bütünlüğünü kaybediyor.

Mimarın projenin başından sonuna kadar, uygulaması dahil, işin başında olması gerektiğine inanıyorum. Mimar yaptığı projeden koptuğu zaman başka yorumlar gelmeye başlıyor ve proje bütünlüğünü kaybediyor.

Yalıkavak Konut

Yalıkavak Konut

Proje mümkün olduğu kadar çiziliyor fakat sonunda onu destekleyecek ve kontrol edecek keşif, metraj ve detay az. Avrupa'da ise bunun tam tersi. Proje bir ise detay, metraj, keşif iki. Bizde proje iki keşif, metraj bir. Sonunda hep bir sürpriz çıkıyor. Mesela Avrupa'daki projelerde maliyet her aşamada kontrol ediliyor. 1/200, 1/100, 1/50 tatbikat projesinde maliyet nereden nereye geldi diye.

4- Yurt içinde ve dışında projeler yaptınız ve yapmaya da devam ediyorsunuz. Mimari açıdan ne gibi benzerlik veya farklılıklar gözlemliyorsunuz?

Türkiye'deki projelerle yurt dışında yapılanlar arasındaki fark şu: Yurt dışındaki projelerde mimar başından sonuna kadar işin başında. Genelde böyle. Bu bir kültür meselesi. İşin yürütücüsü olan mimar başından sonuna kadar işin başında olduğu için işler daha düzgün çıkıyor. Fakat Türkiye'de ekonomik nedenlerden ötürü mal sahibi projeyi eline aldıktan sonra mimarları dışlayıp kendi düşünceleri ve kültür düzeyince işi yürütüyor. Ama bu değişiyor. Bize inanmayı kendileri proje yapanlar işleri daha pahalıya mal etti. Bizim kuşak bunu yaşadı. Şimdi mimarlara daha çok saygı var. Başından sonuna kadar

işin başında olmak binaya başka bir değer katıyor. Ayrıca Türkiye'de şöyle bir yaklaşım var. Proje mümkün olduğu kadar çiziliyor fakat sonunda onu destekleyecek ve kontrol edecek keşif, metraj ve detay az. Avrupa'da ise bunun tam tersi. Proje bir ise detay, metraj, keşif iki. Bizde proje iki keşif, metraj bir. Sonunda hep bir sürpriz çıkıyor. Mesela Avrupa'daki projelerde maliyet her aşamada kontrol ediliyor. 1/200, 1/100, 1/50 tatbikat projesinde maliyet nereden nereye geldi diye. Her aşamada metraj ve keşif çıkıyor; kontrol var. Bizde böyle bir şey yok. Bu hem bir kültür meselesi hem de eğitimdeki sıkıntılarla ilgili. Mimarlık eğitiminde birebir detaylama, binayı bilme adabı "çocuklar sonradan bürolarda çalışıp nasıl olsa bunu öğrenirler" diye pek öğretmiyor. Halbuki bu yanlış.

Engelli yaşam bütün hayatımız boyunca var. İnsanlar belli bir yaşa geldikten sonra merdiven çıkmak istemiyor, çıkamıyorlar çünkü. Normal bir insan bile merdiven çıkamıyor.

Yalıkavak Konut

Yalıkavak Konut

Yalıkavak Konut

5- Mimarinin engelsiz yaşam alanları sunma açısından bulunduğu yeri değerlendirir misiniz? Engelliler için hayatı kolaylaştırmaya yönelik yapısal özellikler neler olmalı? Kendi projelerinizde bu konuda özellikle dikkate aldığınız unsurlar var mı?

Bu konudaki standartlar Türkiye'ye yeni yeni gelmeye başladı. Tıpkı yangın şartnameleri gibi engellilere yönelik yaşam şartları da henüz öğrenilmeye başlandı. Bu çok önemli tabii fakat ben buna şöyle de bakıyorum: Engelli yaşam bütün hayatımız boyunca var. İnsanlar belli bir yaşa geldikten sonra merdiven çıkmak istemiyor, çıkamıyorlar çünkü. Normal bir insan bile merdiven çıkamıyor. Kendimden bir

örnek vereyim. İki katlı bir yazlık evim vardı. Ama artık ben de, eşim de merdiven inip çıkmaktan bıktığımız için düz ayak bir yere geçtik. Mimarların bir evin içinde üç tane basamakla inip başka bir mekana geçmeyi bile düşünmesi lazım. Hayat her an değişiyor, değişebiliyor çünkü. Ev tasarlarlarken mümkün olduğu kadar bu tür kot farklılıklarını vs. düşünmek gerektiğini hissediyorum. Bunlar dışında engelsiz yaşam için hangi standartlar varsa bunu yerine getirmek mimarların görevi.

6- 2012 Ulusal Mimarlık Ödülleri'nde "Mimar Sinan Büyük Ödülü"nü kazanmış bir mimar olarak Türk mimarlığını nasıl değerlendiriyorsunuz? Geliştirilmesi gereken yönler neler?

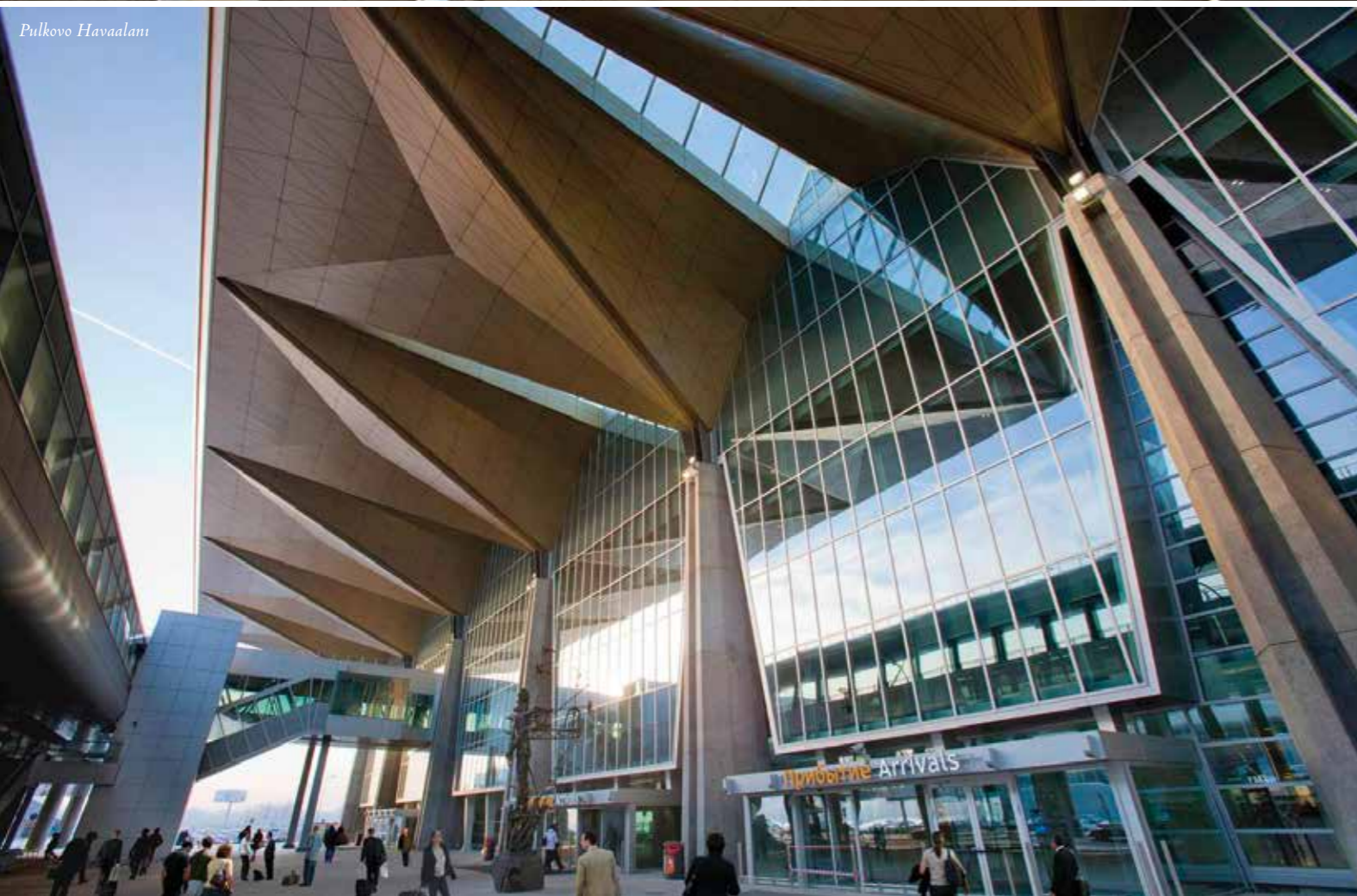
Mimarlık mesleğinde ülke ekonomisi çok mühim. Türkiye 1990'lardan, 2000'lerden sonra müthiş bir açılım içine girdi. Bir kapital çıktı ortaya. Biz mesela başta Bayındırlık Bakanlığı'na bina yapıyorduk, yani devlete iş yapıyorduk. Sonra özel sektörle çalışmaya başladık. Şimdi enteresandır yavaş yavaş mimarlar üç beş kuruş kazanıp kendilerine ev yapıyorlar. Bizim zamanımızda böyle bir şey yoktu. Ben 50 sene önce Danimarka'ya gittiğimde her Danimarkalı mimarın evi vardı, o maddi güce erişmişti. Bu da ekonominin büyüdüğünü ve mimarlık mesleğini yapan kişilerin de biraz para kazanabildiğini gösteriyor. Ben tabii biraz optimist konuşuyorum; bunu çok az kişi yapabiliyor. Aslında mimarlık mesleği Türkiye'de yavaş yavaş ayağa kalkıyor. Dünyada mimarlık mesleğini uygulayarak, proje yaparak büyük paralar kazanan çok az kimse var. Bir dairesi oluyor, arabası oluyor, çocuklarını okutuyor en fazla. Bu meslekte öyle büyük paralar kazanmak falan yok. Ama saygı bekleniyor. O ülkelerde o saygı var.

Bence saygı paradan da önemli. O açıdan çok gerideyiz ama yavaş yavaş olacak diye düşünüyorum. Çünkü iyi binalar ortaya çıktıkça mimara olan saygı artıyor.

On'ar senelik periyotlar içinde daha iyiye gittiğimiz belli. Daha iyi binalar ortaya çıkıyor. Çünkü Türkiye'nin ekonomisi düzeliyor. Bununla beraber bütün dünyada globalleşmenin getirdiği olumlu şeyler var. Bu meslek bir yolculuk. Bu yolculuk esnasında pek çok şeyi görerek, yaşayarak daha iyi şeyler yapmaya başlıyorsunuz. Daha iyi şeyler yapacağız, ben eminim bizden sonra gelen kuşak bizden daha iyi şeyler yapacak ve yapmaktalar zaten. Türk mimarlığı için ben ümitliyim. Ama yalnızca benim ümidim bir şey ifade etmez. Bize işverenin kültürü önemli. İstedığınız kadar iyi şeyler yapmaya çalışın yatırımcıyla aynı frekansta olmadığınız sürece sorunlar ortaya çıkıyor. Bunun aşıldığı yerler oluyor. Türkiye'de çok iyi yapılar ortaya çıkmaya başladı. Bu benim umudumu artırıyor. Yavaş yavaş da olsa bu iş rayına oturacak. Çünkü insanlar iyi yaşam alanlarına layık. İyi bir eve, iyi bir okula, iyi bir sınıfa, iyi bir müzeye layık.

Pulkovo Havaalanı

Pulkovo Havaalanı

Bence saygı paradan da önemli. O açıdan çok gerideyiz ama yavaş yavaş olacak diye düşünüyorum. Çünkü iyi binalar ortaya çıktıkça mimara olan saygı artıyor.

İstediğiniz kadar iyi şeyler yapmaya çalışın yatırımcıyla aynı frekansta olmadığınız sürece sorunlar ortaya çıkıyor. Bunun aşıldığı yerler oluyor. Türkiye’de çok iyi yapılar ortaya çıkmaya başladı. Bu benim umudumu arttırıyor. Yavaş yavaş da olsa bu iş rayına oturacak.

7- Rusya’da pek çok projeniz var. Bunun bir sebebi var mı?

Bir kere yurt dışında çalışmak istedik. Onun getirdiği bir keyif var. Yeni şeyler öğreniyorsunuz. Ayrıca oradaki Türk müteahhitlerine destek gerekiyor. İşler de onlardan geliyor zaten. Büyük Türk müteahhitleri oralardan iş alıp projelerinde bizden yardım istediler, öyle girdik biz Rusya’ya. Ama şimdi kendi başımıza iş alma durumumuz var. Yani müteahhitler aracılığıyla değil de doğrudan iş alabilmek için ve şirket kurabilmek için bu işe girdik ve bunu yaptık. Şu anda Rusya’da herhangi bir Rus firmasına iş yapabilecek durumdayız. Hedefimiz buydu ve bunu başardık. Firma kurunca işler değişiyor tabi. Vasıtayla iş almak başka doğrudan iş alabilmek başka. Ekonomik değeri farklı oluyor, artıyor. Bir de tabii pek çok genç mimar bizimle beraber ortaya gidiyor. O kültürü tanıyor, orada iş yapıyor. Onlara yol açıyoruz. Bu da güzel bir şey. Dünyaya açılmak gerekiyor çünkü.

8- Konsepti Grimshaw Architects tarafından geliştirilen ve projesi SFMM tarafından tamamlanan Pulkovo Havaalanı için neler söylemek istersiniz?

Biz orada uygulamacı mimarlarız. Projeyi İngiliz Grimshaw yaptı. Pascall+Watson da projenin içindeydi. Grimshaw avan projeyi çizdi biz ise tatbikat projelerini çizdik. Ve yerinde, şantiyede uyguladık. Hala da uyguluyoruz. Şu anda eski terminali renove etme aşamasındayız. Sene sonunda bitecek herhalde. Yurt dışındaki büyük projelerde ne yaparsan yap tek başına yapabileme imkanı yok. Yabancı firmanın da bize ihtiyacı var. Takım çalışması olmadan TDK kontrol olmuyor. Bu işte yalnız biz yokuz; Almanlar var, İtalyanlar var, Ruslar var. Uluslararası bir iş. Avrupa’nın dördüncü büyük havaalanından bahsediyoruz. Ortağım İzzet Fikirlier St. Petersburg’a gitti ve yerleşti; orada uygulamayı yaptık, burada projeleri çizdik. Bir takım çalışması yaptık. Bazı şeyler iyi gitti, bazı şeyler istediğimiz gibi gitmedi. Hala da devam ediyor. Çünkü çok büyük bir iş. Yalnız mimari değil, pistler ve çevresindeki diğer yapılar, güçlendirme yapıları, trafolar, oteline, garajına kadar her şeyi yaptık. Mimaride, tasarımda Grimshaw vardı fakat çok enteresan bir şey oldu. O kadar çok değişiklik oldu ki projede şu anda telif hakkı bizde. Çünkü Rusya’da eğer bir projede %10-15 değişiklik yapılırsa telif hakkı size geçiyor.

Pulkovo Havaalanı

İzmir'de bir inanç merkezi

İzmir'de bir inanç merkezi

9- Son dönem gerçekleştirdiğiniz projeler ve gerçekleştirmek istediğiniz projeler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Son dönemde bir cami projemiz var. Bodrum'da evler yapıyoruz. Adana'da yaptığımız okullar var. Projeleri bitti ama inşaat başlamadı henüz. Artık ufak işler yapmaktan daha çok keyif alıyorum ben. Büyük işlere artık bakmıyorum, çok yaptık biz, gençler yapsın onları. Doğrusu da bu zaten. Şimdi tamamen bir parçası olduğum bir işi yapmak bana daha çok keyif veriyor.

Başarılı mimarlık örnekleri yaratacağı olumlu çevre ve ortamla, insan hayatının kalitesini arttırmak için var olmalıdır.

10- Son olarak, kariyerini şekillendirme aşamasında olan mimarlara neler söylemek istersiniz?

Genç meslektaşlarıma şunu söyleyebilirim, mimarlık öyle bir meslek ki, tasarladığımız her yapı yanındaki, o da yanındaki etkiler. Yalnız birbirlerini etkilemekle kalmazlar, içinde yaşayanları da etkilerler, dolayısıyla yapıda yaşayanlar da yandaki yapıda yaşayanları etkilerler. Onun için başarılı mimarlık örnekleri yaratacağı olumlu çevre ve ortamla, insan hayatının kalitesini arttırmak için var olmalıdır. Mimarlık, insanların kendilerini iyi hissetmelerini sağladığı için bütün çabalarımız. Ancak bu bizleri başarılı kılabilir.

Çok önemli bir konu daha var, bunu hep söylüyorum: Bir görerek bilmek var bir de bilerek görmek var. Bunlar ayrı şeyler. Biz ODTÜ'ye girdiğimizde bazı şeyleri öğrendik ama sonradan gördük. Yurt dışına açıldık ve orada gördük. Bu bize büyük bir katkı sağladı. Bir mimarın okulda gördüğü ve kitaplardan okuduğu yeterli değil, muhakkak yaşaması gerekiyor. Yurt dışına çıkıp, ustaların yaptığı şeyleri görüp, onlara bir yorum getirip, ondan sonra kendi yolculuğunu ona göre kurgulaması gerekiyor. Genç meslektaşlarıma gezmeyi, görmeyi hep tavsiye ederim.

Mimarlar iyiyi güzeli seçebilen, estetik değerlerden anlayan, sanatın önemini bilen, en önemlisi hayal gücünü harekete geçiren insanlardır. Hayal gücü yolculuğa çıkmak gibidir, özgürlüktür. Bence hayatta özgürlüğün yanında birçok şey önemsiz kalır. Yaramazlık yapan çocuğa yeni bir oyuncak verdiğinizde, tümüyle kendini oyuncuğa verir, sessizleşir ve oyuncuğa keşfetmeye çalışır. Çocuk tümüyle oyuncuğa

yoğunlaştığı için yaramazlık bitmiştir. Bizim de oyuncaklarımız projelerimizdir. Biz de yoğunlaştığımız zaman sessizleşir, sakinleşiriz. Bizleri diğerlerinden farksız kılmaya bütün gücüyle çalışan bu dünyada kendimiz olarak ancak böyle sakinleştiğimiz an beraberliğimiz, projeye olan beraberliğimiz oluşur.

Düşünmek, özgürlüktür. Düşüncelere boğulan, tasarıma dalınan insanların, insanın en özgür anları olduğunu düşünüyorum. Einstein "Hayal gücü bilgiden de önemlidir" der. Hayal gücünü harekete geçirmek bir disiplin işidir. Bu uçsuz bucaksız hayal dünyasında kurduğumuz senaryolar bir kimlik yaratır. Kimlik önceden üretilmiş bir şey değildir. Kimlik gelecekte gelir. Mimar kendi kimliğini, kendi eserini yaratarak gelir. Eğer ardınızda kimlik sahibi eserler bırakırsanız, sizden sonra kimliğiniz de devam etmiş olur.

Ben hepimizin işimizle ilgili yeterince ve sürekli olarak hayal kurduğumuzu, dolayısıyla hayatı dolu dolu yaşadığımızı ve dünyayı bulduğumuzdan daha iyi bırakabilmek için önemli katkılar yaptığımızı düşünüyorum. Meşhur İngiliz şairi Oscar Wilde "Hayalci ay ışığında yolunu bulan insandır, cezası da şafağı başka herkesten önce görmesidir" der. Mimarlar isimsiz kahramanlardır. İsimli kahramanların önemli şahsiyetler olduğunu söyleyebilirim. Onlar tarih kitaplarında yer almazlar, ciddiye de alınmazlar, ama derinlere kök salırlar. Bu nedenle mimarlar olarak bizlerin belirgin bir sevinci ve kıvancı taşıdığımızı söyleyebilirim.